

BUAB

Avrupa Birliği Uygulama ve
Araştırma Merkezi

Rusya-Ukrayna Savaşı ve AB Yaptırımları

Dr. Aykut KARAKUŞ

Aylık Rapor | Sayı: 8

Mart, 2025

İnternet Sitesi: <https://buab.beykent.edu.tr>

Rusya-Ukrayna Savaşı ve AB Yaptırımları

Aykut KARAKUŞ*

Giriş

Soğuk Savaş ve iki kutuplu sistemin sona ermesiyle her ne kadar ‘ideolojilerin’ ve ‘tarihin sonu’nun geldiği ileri sürülmüş olsa da Rusya Federasyonu’nun Ukrayna’nın doğu sınırına başlattığı harekât ile beraber Batı ve Doğu arasındaki çatışmanın ve kutuplaşmanın devam ettiği hatta daha da keskinleşmeye başladığı görülmektedir. Bu çerçevede bölgesel güvenlik algılamalarının değiştiği, Batı ve Doğu arasındaki farklılıkların belirginleştiği ve tekrar kutuplaşmanın ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Rusya’nın Şubat 2022’de Ukrayna’yı işgali ile beraber Avrupa Birliği’nin (AB) işgale karşı çıktığı ve uluslararası hukuku referans alarak yaptırım ve kısıtlayıcı tedbirleri uygulamaya koyduğu görülmektedir. Bu durum, karşılıklı misilleme ve yaptırımlar ile devam etmiş; Rusya’nın Ukrayna’yı işgali, Batı’ya karşı başlatılan bir savaş olarak adlandırılmıştır. İşgali uluslararası hukuka aykırı kabul eden AB, Ukrayna’nın toprak bütünlüğünü savunan bir politika izleyerek Rusya’ya toplamda 16 yaptırım paketiyle karşılık vermiştir. Bu çerçevede AB, bankacılık, enerji, ulaşım, teknoloji, medya ve bireysel yaptırımları kapsayan tarihin en büyük yaptırım paketini Rusya’ya karşı başlatmıştır. Ancak yaptırım paketleri sadece Rusya üzerinde baskı oluşturmamış, aynı zamanda AB için de çeşitli zorlukları beraberinde getirmiştir. Nitekim Rusya’nın Ukrayna’yı işgali sonrasında AB üyesi devletlerde enerji ve gıda ürünlerinin fiyatlarında fahiş artışlar meydana gelmiş, silahlanma ile devlet harcamaları artmış, tedarik zinciri süreci sekteye uğramış ve enflasyon oranlarının artmasına neden olmuştur. Bu süreçte ise Rusya, nihai hedefine ulaşarak Ukrayna’nın NATO ve AB üyeliğini sekteye uğratmış, kendi jeopolitik yayılım alanında aksiyoner bir pozisyona gelmiştir. Bunun yanında irredantist bir perspektif ile Donetsk and Luhansk bölgelerinin bağımsızlığını güçlendirmiş, ilhak girişimiyle teritoryal sınırlarını genişletmeyi başarmıştır.

* Dr., Araştırmacı, İstanbul Beykent Üniversitesi Avrupa Birliği Uygulama ve Araştırma Merkezi (BÜAB), E-posta: aykutkarakus@beykent.edu.tr

1. Rusya'nın Ukrayna'yı İşgali ve Tarihsel Gelişim Süreci

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, tarihsel bir geçmişe sahiptir. Bu çerçevede Ukrayna'nın Rusya'nın tarihsel bir parçası olarak görülmesi, uluslararası sistemin yapısı, güvenlik ve tehdit algılaması, kimlik, jeopolitik kaygılar, rekabet ve sosyo-kültürel nedenler, bu işgalin gerekçeleri arasında yer almaktadır. Nitekim Ukrayna sorununun Rusya için yeni bir durum olmadığını iddia etmek mümkündür.

Günümüz Rusya'sının temellerinin Moskova'da değil Kiev'de atıldığı ileri sürülmektedir (Figes, 2022). Nitekim Rus tarihinin ilk devleti olarak kabul gören Kievan Rus, günümüz Ukrayna sınırları içinde yer almaktadır (Vernadsky, 2009). Ancak Kievan Rus'un siyasi varlığı Moğol seferleriyle zayıflamış, Altın Orda Devleti ile girişilen mücadele sonrasında silinmeye başlamıştır (Riasanovsky ve Steinberg, 2018). Sonrasında ise Kievan Rus üç knezliğe ayrılmış, III. Ivan ile beraber 15. yüzyılda Novgorod, Galiçya-Volinya ve Vladimir-Suzdal Knezleri birleştirilmiştir (Lieven, 1998). 20. yüzyıla kadar siyasi otorite bağlamında Ukrayna, varlığını Rusya'ya bağlı bir şekilde idame ettirmiş; 1991'de ise Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla bağımsızlığını kazanmıştır.

Kimlik ve kültürel özellikler bağlamında Ukrayna ve Rusya'nın benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Bu ortak özellikleri etnik, dil ve din olarak sıralamak mümkündür. Bu çerçevede Ortodoksluk, Slavlık ve Doğu Slavcası günümüzde iki halkın ortak özelliklerine ve aynı etnik kategoride değerlendirilmelerine gerekçe oluşturmaktadır. Nitekim Rusya'nın Ukrayna'yı işgalini gerekçelendiren Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, iki halkın da özünde aynı tarihsel ve ruhsal alanın parçası olduğunu ileri sürmektedir (President of Russia, 2021).

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin gerekçelerinden bir diğeri ise uluslararası sistemin dinamiklerinden kaynaklanan güvenlik ve tehdit algılamalarıdır. Buradan hareketle Soğuk Savaş sürecinde iki kutuplu sistemin yapısından kaynaklanan ideolojik sınırlamaların etkili olduğu görülmektedir. Bu sınırlamaların ilk örneği ise Rusya ve İngiltere arasında imza edilen Yüzdeler Anlaşması'dır. Nitekim II. Dünya Savaşı'nın bitimine yakın, 1944'te, Winston Churchill ve Joseph Stalin arasında imzalanan Yüzdeler Anlaşması/Oranlar Anlaşması ile Doğu Avrupa'da nüfuz alanları belirlenmiş; SSCB jeopolitik, siyasi, askerî ve ekonomik avantajlarını kullanarak bu bölgeler üzerinde denetim kurmayı amaçlamıştır. Bu durum Soğuk Savaş döneminde

de devam etmiş ve ABD'nin çevreleme politikası, SSCB'nin askerî tehdit algılamasının artmasına neden olmuştur (Resis, 1978). Bu çerçevede Soğuk Savaş sonrasında Rusya'nın benzer tehdit algılamalarının devam ettiği görülmektedir. Öyle ki Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte bağımsızlığını ilan eden eski Varşova Paktı üyesi devletler liberal bir devlet kimliği benimsemiş, Batı ile yakın ilişkiler kurmuş ve NATO, IMF ve AB gibi kurumlar ile entegrasyon sürecine girmiştir. Özellikle eski Sovyet devletlerinin bu kimlik dönüşümü, Rusya'nın güvenlik kaygılarının artmasına neden olmuştur. Bu kapsamda Rusya, kendi sınırlarına yönelik algıladığı tehdit gerekçesiyle '*Yakın Çevre*' Doktrini ve '*Karaganov*' Doktrini'ni ilan etmiştir (Caşın ve Derman, 2016).

Soğuk Savaş sonrasında Rusya'nın kendi yakın çevresindeki nüfuz ve etki alanını devam ettirmek amacıyla bazı adımlar attığı görülmektedir. Rusya'nın öncülüğünde 1991'de kurulan, Belarus ve Ukrayna'nın da dâhil olduğu BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) adlı örgütlenmenin bu isteğin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Mikail, 2007).

Soğuk Savaş sonrası değişen uluslararası sistemin yapısı, ideolojik sınırları sınırlandırmış ve karşılıklı bağımlılığı artırmıştır. Aynı zamanda sosyalist devlet kimliğine sahip aktörler nezdinde liberalleşme sürecinin başlamasını sağlamıştır. Buradan hareketle Ukrayna, Soğuk Savaş sonrası Batı ile yakın ilişkiler kurmaya başlamış; AB ile ilişkilerine önem atfetmiş ve liberalleşme yolunda önemli adımlar atmıştır. Ancak Ukrayna'nın AB ve NATO ile yakınlaşması, Rusya nezdinde bir tehdit olarak algılanmıştır (Çalışkan, 2022). Rusya, NATO'nun doğuya genişlemesini ulusal beka sorunu olarak algılamış, bu genişlemeyi bir çevreleme stratejisi olarak değerlendirmiş ve Ukrayna'nın bu kurumlara üyeliğine karşı çıkmıştır.

Putin liderliğinde, 2000 sonrasında Rusya'nın tarihsel ve siyasi kültürel derinliği kullanılmış; coğrafi determinizm ve realist güvenlik kaygıları dış politikayı şekillendirmiştir. Rusya, Çeçenistan ve Gürcistan'da sıcak çatışmaya girmeye çekinmemiş ve sonrasında Kırım'ı ilhak etmiştir. Bu bağlamda BDT coğrafyasının güvenliğini sağlamak için gerektiğinde sert güç kullanmaktan çekinmeyen Rusya, bu bölgedeki tehditleri ulusal güvenlik boyutunda değerlendirmiştir. Rusya'nın Ukrayna harekâtının sonucunun nereye varacağı hakkında öngöründe bulunmak için Rusya'nın 2008'de Gürcistan'a askerî müdahalesini ve dönemsel gelişmeleri anlamak gerekmektedir.

NATO'nun 2008'de düzenlediği Bükreş Zirvesi'nde, Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliği gündeme gelmiş; Rusya bu durumu kendisine karşı uygulanan bir çevreleme politikası şeklinde algılamıştır. Bu doğrultuda 23 Şubat'ta başlayan Ukrayna harekâtında olduğu gibi benzer bir stratejisi ile Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını tanımıştır. Böylelikle kısa vadede realist ve pragmatist bir yola başvuran Rusya, Gürcistan'ın NATO üyeliğini engellemeyi başarmıştır.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin gerekçeleri, 2008 Gürcistan Savaşı'nın gerekçeleriyle örtüşmektedir. Buradan hareketle 2014'te Ukrayna'nın AB ile AB Ortaklık Anlaşması imzalamasının, NATO ile İş Birliği ve Ortaklık Antlaşmaları çerçevesinde çeşitli tatbikatlar düzenlemesinin, Rusya nezdinde tehdit olarak algılandığı görülmektedir. Öyle ki Rusya bu gelişmelere 2014'te Kırım'ı ilhak ederek cevap vermiştir. Böylelikle Rusya, Ukrayna'nın işgaline yönelik ön hazırlıklarını tamamlamıştır. Daha sonra Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski, *"NATO partnerliği ve Kırım'ın Rus işgalinden kurtarılmasına ilişkin stratejiyi onaylayan kararnameleleri"* imzalamıştır (Çalışkan, 2022). Sonrasında ise Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna'ya başlattığı askerî harekâtın hemen öncesinde Lugansk ve Donetsk'teki halk cumhuriyetlerini (Donbass bölgesi) tanımış, özellikle Karadeniz havzasının korunmasında Rusya'nın tarihsel başarısına dikkat çekmiş, geçmiş deneyimlerin başarısını ve tecrübesini tekrar fiilî olarak uygulamaya dökmüştür. Nihayetinde 2022'den Mart 2025'e kadar 43.610 sivil savaşa, 2.000 çocuk ise konvansiyonel saldırılarda hayatını kaybetmiştir (Statista, 2025).

Ukrayna'nın işgali ile beraber artan bilanço, uluslararası kamuoyunun tepkisini artırmış; başta AB olmak üzere ABD, İngiltere ve Batı tarafından Rusya yaptırımlara tabi tutulmuştur. Bu çerçevede Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, uluslararası hukuka ve kuvvet kullanma yasağına aykırı kabul edilmiştir. Nitekim AB, işgale karşı Ukrayna'nın toprak bütünlüğünden yana bir tutum benimsenmiştir. Bu çerçevede Rusya'nın işgal politikasının durdurmak ve zayıflatmak amacıyla kısıtlayıcı tedbirler uygulama kararı almıştır.

2. BM ve AB Yaptırımlarının Genel Çerçevesi

Uluslararası İlişkiler disiplinin ortaya çıkışında etkili olan savaş ve barış kavramları; modern devletin doğuşu olarak kabul edilen Vestfalya (1648) sonrasında da uluslararası gündemi meşgul eden temel sorunlardan biri olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Uluslararası İlişkiler disiplinin temel araştırma alanlarından biri olan savaş ve barış kavramları, tarihsel süreç içinde uluslararası hukuk alanının da ortaya çıkışında işlevsel rol oynamıştır. Nitekim savaşların önlenmesi, barışın inşası ve uluslararası güvenliğin sağlanması, kolektif norm ve düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede modern anlamda ilk düzenlemelerin I. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıktığı görülmektedir (Kunz, 1960). Savaş sonrası kolektif bir örgüt olarak tesis edilen Milletler Cemiyetinin (MC), devletler arası savaşların önlenmesi amacıyla 1919 itibarıyla ekonomik yaptırımları gündemine aldığı görülmektedir (Polat, 2020). Ancak II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla (Eylül 1939) MC'nin bu amacının sekteye uğradığını ileri sürmek mümkündür.

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle MC'nin yerine tesis edilen Birleşmiş Milletlerin (BM) 39 ve 41. maddeleri ile yaptırımların çerçevesi genişletilmiştir. Bu çerçevede *“uluslararası barışa tehdit, barışın bozulması veya saldırı durumlarında Güvenlik Konseyinin yaptırım kararı almasına”* olanak tanınmıştır (United Nations Charter, Art. 41). Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasındaki esas görev ve sorumluluk BMGK'ye (Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi) verilmiştir. Bu görevler BM Şartı'nın 41. maddesinde *“Bu önlemler, ekonomik ilişkilerin ve demiryolu, deniz, hava, posta, telgraf, radyo ve diğer iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesintiye uğratılmasını, diplomatik ilişkilerin kesilmesini içerebilir”* şeklinde düzenlenmektedir (United Nations Charter, Art. 41). Buradan hareketle yaptırımların kişilere, devletlere ve kurumlara yönelik uygulanabileceği sonucu çıkmaktadır. Ancak yaptırımların sadece BM tekelinde olmadığı görülmektedir.

AB'nin yaptırım tedbirlerinin, 1992 Maastricht Anlatması ile beraber işlevsel olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda AB'yi kuran üç sütundan biri olarak kabul edilen ODGP (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası) çerçevesinde yaptırımlar uygulanmaktadır. AB, yaptırımları *“uluslararası hukuku desteklemek, uluslararası krizleri önlemek, çatışma çözümünü desteklemek, terörizmle mücadele etmek ve silahların yayılmasını engellemek”* amacıyla bir diplomasi aracı olarak ele almaktadır (EEAS, 2025). Bu çerçevede AB'nin kısıtlayıcı tedbirleri, BM yaptırımlarını tamamlayan ve destekleyen bir mahiyete sahiptir. Nitekim AB *“uluslararası barış ve güvenliği korumak veya yeniden sağlamak için BMGK tarafından kabul edilen tüm yaptırımları uygulamakta, bu yaptırımları otomatik olarak AB hukukuna aktarmaktadır”* (EEAS, 2025). Buradan hareketle yaptırım kararları Avrupa Birliği

Antlaşması'nın 29. maddesi uyarınca gerekçelendirilmektedir. Yaptırım rejimlerinin kabulü, yenilenmesi veya kaldırılmasına ilişkin kararlar ise “*AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin önerileri temelinde Avrupa Birliği Konseyi tarafından*” alınmaktadır (European Commission, 2025).

3. AB'nin Rusya Yaptırımları

AB, Rusya'nın 22 Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgali sonrasında uluslararası hukuka bağlı olarak işgali tanımadığı duyurmuş, Ukrayna'nın toprak bütünlüğünden yana bir tutum sergilemiştir. AB, 23 Şubat 2022'de Rusya'ya karşı ilk yaptırım rejimini uygulamaya koymuş, varlık dondurma ve listelenen bireylere ve kuruluşlara fon sağlama yasağı getirmiştir. Ayrıca AB, Ukrayna'nın işgal edilmesine yönelik lehte oy kullanan Rusya Devlet Duması'nın 351 üyesine ve 27 kişiye yönelik kısıtlayıcı tedbirler uygulama kararı almıştır. Rusya'nın AB'nin sermaye-finans piyasalarına ve hizmetlerine erişimine yasak getirilmiştir (European Council, 2022).

Savaşın durdurulmasına yönelik AB'nin 3 Haziran 2022'ye kadar 5 yaptırım paketi açıkladığı görülmektedir. Bu süreçte Rusya'dan kömür ve diğer katı fosil yakıtların ithalatı başta olmak üzere tüm enerji kaynaklarının teminini içeren ticaretin de yasaklandığı duyurulmuştur. Bu kapsamda Rus bankaları da yaptırımlara dâhil edilmiştir. Rusya'nın savaş kabiliyetine destek olan kişi ve kuruluşların yaptırımlara tabi tutulduğu belirtilmiştir (European Council, 2025). Dahası 3 Haziran 2022'de kabul edilen 6. yaptırım paketinde, Rusya'nın SWIFT'den çıkarılması kararlaştırılmış ve “*Sberbank, Credit Bank of Moscow, Russian Agricultural Bank*” adlı Rus bankaları kısıtlayıcı tedbirlere dâhil edilmiştir. “*Rossiya RTR/RTR Planeta, Rossiya 24/Russia 24 ve TV Centre International*” adlı TV kanallarına ise yayın yasağı getirilmiştir (European Council, 2022).

AB, 6. yaptırım paketine ek olarak 2022 yılı içinde 26 Temmuz, 4 Ağustos, 14 Eylül, 6 Ekim, 20 Ekim, 28 Kasım, 3 Aralık ve 16 Aralık tarihlerinde Rusya'ya yönelik kısıtlayıcı tedbirleri uzatma ve genişletme kararı almıştır. Şubat 2023'te ise AB, Rusya'nın saldırganlığına karşı 10. yaptırım paketini uygulamaya koyacağını duyurmuştur. Bu yaptırım paketiyle beraber kısıtlayıcı tedbir uygulanan kişi sayısı 1.473'e, kuruluş sayısı ise 205'e yükselmiştir (European Council, 2023). Bu yaptırımlarla Rusya'ya kritik teknoloji ve endüstriyel malların ihracatı yasaklanmış; AB içinde RT Arabic ve Sputnik Arabic'in yayın lisansları askıya alınmıştır.

Şubat 2023'te 10. yaptırım paketini başlatan AB, 13 Nisan 2023 tarihinde kısıtlayıcı tedbirleri uzatmaya karar vermiştir. Bunun yanında 23 Haziran 2023'te 11. yaptırım paketinin devreye sokulduğunu duyurulmuştur. Bu yaptırım paketiyle beraber yaptırımlara tabi tutulan kişi sayısı 1.800'e çıkmıştır (European Council, 2023). Aynı yıl 12. yaptırım paketini yürürlüğe koyan AB, Şubat 2024'te Ukrayna'nın işgalinin yıl dönümünde 13. yaptırım paketini kamuoyuna duyurmuştur.

AB tarihinin en geniş kapsamlı yaptırımlarına tabi tutulan Rusya, 2024 Haziran'da 14. yaptırım paketiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu yaptırım paketi Rusya'da Ukrayna'nın işgalini eleştiren protestolar başlamasına neden olmuş ve Rus ekonomisine zarar vermiştir. 16 Aralık 2024'te ise AB, Rusya'ya karşı 15. yaptırım paketini kabul etmiş, kısıtlayıcı tedbirlere tabi tutulan kişi ve kuruluş sayısı 2.400'e yükselmiştir (European Council, 2024).

AB'nin son yaptırım paketi kararı ise Şubat 2025'te alınmıştır. Bu çerçevede 53 Rus şirketine daha ticaret yasağı getirilmiş, Rusya'nın askerî sistemlerinin geliştirilmesi ve üretimi için gerekli olan tüm maddelerin yasaklandığı duyurulmuştur (European Council, 2025). Son yaptırım paketiyle Rusya bağlantılı 153 gemi kısıtlamalara tabi tutulmuştur. Ancak AB yaptırımlarının, Rusya'nın Ukrayna işgalini sonlandırmadığı; dahası bu yaptırımların ekonomik, siyasi ve diplomatik bağlamda uygulandığı görülmektedir. Nitekim AB yaptırımlarının muhtevasının askerî ve fiziki olmaktan ziyade iktisadi tedbirlerden öteye geçemediği görülmektedir.

Sonuç

Putin'in “*büyük ve yeni Rusya*”, “*çok kutuplu dünya*”, “*Avrasyacılık*” söylemi ve dış politikada tam bağımsız hareket etme amacının bir dışa vurumu olarak değerlendirebileceğimiz Ukrayna'nın işgali, AB ve ABD'yi bölgede sınırlama ve dengeleme amacını taşımaktadır. Ukrayna'nın AB ve NATO ile yakınlaşma süreci; Rusya'nın bölgesel güç olma iddiası, güvenlik endişeleri ve tarihsel kimlik tanımlaması çerçevesinde ciddi bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu algı yalnızca söylemsel düzeyde kalmayıp askerî müdahale ve hibrit savaş taktikleriyle kendini göstermektedir. Ukrayna krizinin temelinde güvenlik ikilemi, jeopolitik çıkar çatışmaları ve kimlik temelli kırılmalar yer almaktadır.

Ukrayna'nın işgali, büyük bir gücün askerî ve siyasi anlamda kendini sınaması ve ispat etmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki Ukrayna'nın da AB ve NATO'ya

üyeliğinin söz konusu olmasıyla Kremlin'in güvenlik endişeleri artmış, bu durumun özellikle Karadeniz jeopolitiğinde Rus donanmasının etkin ve aktif olmasının önünde bir engel teşkil ettiği varsayılmıştır. Sadece Ukrayna özelinde geçerli olmayan bu durum Libya'da, Suriye'de, Kafkaslar'da ve Orta Asya'da da kendini göstermektedir. Bu durum Putin'i sert güç unsurlarını kullanmaya sevk etmekte ve kuvvet kullanımına gerekçe oluşturmaktadır.

Şubat 2022'de Rusya'nın saldırganlığını önlemek amacıyla ilk yaptırım paketini yürürlüğe koyan AB, günümüze kadar toplamda 16 yaptırım paketini gündeme almıştır. Ancak bu yaptırımların işgali önleyemediği ve Rusya'nın topraksal ilerlemesini sadece yavaşlattığını ifade etmek mümkündür. Ek olarak yaptırımların Rus ekonomisine zarar verdiği ve Rus kamuoyunu Putin yönetimine karşı cesaretlendirdiği görülmektedir. Ayrıca Rusya'nın şu an için Ukrayna'nın NATO üyeliğini ve yakın çevresinde algıladığı son tehdidi önlediğini ve bu doğrultuda, ilerleyen günlerde Karadeniz jeopolitiğinde daha etkin ve aktif olacağını ifade etmek gerekmektedir.

Kaynakça

- Caşın, Mesut Hakkı ve Giray Saynur Derman, (2016). *Rus Dış Politikasındaki Değişim ve Kremlin Penceresinden Yeni Ufuklar*. Ankara: SRT Yayınları.
- Çalışkan, F. (2022). Adım Adım Rusya Ukrayna Savaşı ve Üçüncü Tarafların Sürece Etkisi. *EURO Politika*, (14), 35-47.
- EEAS, European Union sanctions, https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-sanctions_en (Erişim: 24.04.2025).
- European Commission, (2025). Overview of sanctions and related resources, https://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive-measures/overview-sanctions-and-related-resources_en (Erişim: 25.04.2025).
- European Council, (2022). EU adopts package of sanctions in response to Russian recognition of the non-government controlled areas of the Donetsk and Luhansk oblasts of Ukraine and sending of troops into the region. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/23/russian-recognition-of-the-non-government-controlled-areas-of-the-donetsk-and-luhansk-oblasts-of-ukraine-as-independent-entities-eu-adopts-package-of-sanctions/> (Erişim: 25.04.2025).
- European Council, (2022). Russia's aggression against Ukraine: EU adopts sixth package of sanctions, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/03/russia-s-aggression-against-ukraine-eu-adopts-sixth-package-of-sanctions/> (Erişim: 25.04.2025).
- European Council, (2023). "10th package of sanctions on Russia's war of aggression against Ukraine: the EU includes additional 87 individuals and 34 entities to the EU's sanctions list. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/02/25/10th-package-of-sanctions-on-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-the-eu-includes-additional-87-individuals-and-34-entities-to-the-eu-s-sanctions-list/> (Erişim: 25.04.2025).
- European Council, (2023). "11th package of sanctions on Russia's war of aggression against Ukraine", <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/06/23/11th-package-of-sanctions-on-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-additional-71-individuals-and-33-entities-included-in-the-eu-s-sanctions-list-and-new-tools-to-counter-circumvention-and-information-warfare/> (Erişim: 25.04.2025).
- European Council, (2023). Russia's war against Ukraine. <https://www.consilium.europa.eu/en/topics/russia-s-war-against-ukraine/> (Erişim: 25.04.2025).
- Figes, Orlando, (2022). *Rusya'nın Öyküsü*. Çev. Ercan Ertürk, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kunz, Josef L. (1960). Sanctions in International Law. *American Journal of International Law*, 54(2), 324-347.

- Lieven, Dominic, (1998). Russian, Imperial and Soviet Identities. *Transactions of the Royal Historical Society*, 8, 253-269.
- Mikail, Elnur Hasan (2007). *Yeni Çarlar ve Rus Dış Politikası*, İstanbul: IQ Yayıncılık.
- Polat, Doğan Şafak, (2020). Kuruluşundan Çöküşüne Milletler Cemiyeti Sistemi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1950-1967.
- President Of Russia, “Article by Vladimir Putin ”On the Historical Unity of Russians and Ukrainians”, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181> (Erişim: 14.04.2025).
- Resis, Albert, (1978). The Churchill-Stalin Secret Percentages Agreement on the Balkans, Moscow, October 1944. *The American Historical Review*, 83(2), 368-387.
- Riasanovsky, Nicholas V. ve Mark D. Steinberg, (2018). *Rusya Tarihi*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Statista, (2025). Number of civilian casualties in Ukraine during Russia’s invasion verified by OHCHR from February 24, 2022 to March 31, <https://www.statista.com/statistics/1293492/ukraine-war-casualties/> (Erişim: 14.04.2025).
- Vernadsky, George, (2009). *Rusya Tarihi*, Çev. Doğukan Mızrak ve Egemen Ç. Mızrak, İstanbul: Selenge Yayınları.